

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

Допускається до захисту
Завідувач кафедри публічного управління,
адміністрування та міжнародної економіки

назва кафедри
професор Сокольська Т.В.
підпис, вчене звання, прізвище, ініціали

« 04 » листопада 2024 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

ПУБЛІЧНА УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

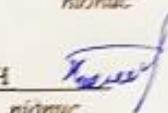
Виконав: Шевченко Олексій Станіславович
прізвище, ім'я, по батькові

підпис

Керівник: д.е.н., професор Сокольська Тетяна Вікторівна
вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові

підпис

Рецензент: доцент Хомовий Сергій Михайлович
вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові

підпис

Я, Шевченко Олексій Станіславович, засвідчую, що кваліфікаційну роботу виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Біла Церква – 2024 р.

АНОТАЦІЯ

Шевченко Олексій Станіславович. Публічне управління у сфері охорони здоров'я України в контексті євроінтеграції

Досліджено теоретико-методологічні основи публічного управління сферою охорони здоров'я; механізми, інструменти та інституційне забезпечення публічного управління у цій сфері в контексті євроінтеграції та проведених реформ; проаналізовано процес формування і реалізації публічної політики щодо міжнародної співпраці у сфері охорони здоров'я та вплив медичної реформи на цей процес. Запропоновано і обґрунтовано шляхи удосконалення публічного управління у сфері охорони здоров'я України.

Використано методичні підходи, методи, зокрема: діалектичний метод пізнання (для визначення сутності та особливостей публічного управління сферою охорони здоров'я в умовах євроінтеграційних процесів); логічний (для обґрунтування доцільності формування і реалізації публічної політики щодо міжнародної співпраці у сфері охорони здоров'я); системний та порівняльний аналіз (для дослідження впливу медичної реформи на розвиток системи охорони здоров'я); статистичні (для визначення механізмів публічного управління цією сферою); абстрактно-логічний (для теоретичних узагальнень і формулювання висновків дослідження); тощо.

Виявлено, що публічне управління в галузі охорони здоров'я, це взаємодія між державним, бізнесовим та громадським секторами з метою виконання цілей державної політики в цій галузі, що включає політику держави з метою забезпечення рівності громадян та соціальних груп у вільному доступі до медичних послуг. Охорона здоров'я є надзвичайно складною системою державних і громадських заходів правового, економічного, соціального, наукового, культурного, освітнього, організаційного, технічного, санітарно-гігієнічного тощо характеру. Для ефективного публічного управління у сфері охорони здоров'я в Україні важлива міжвідомча взаємодія між Кабінетом Міністрів, МОЗ, Міністерством фінансів, НСЗУ, органами місцевого самоврядування та закладами охорони здоров'я. Потрібно сконцентрувати зусилля інституцій на моніторинг та оцінювання результатів цілей сталого розвитку у галузі охорони здоров'я та взаємодії з усіма зацікавленими сторонами на усіх рівнях публічного управління.

Зроблено висновок, що процеси становлення нової форми публічного врядування у сфері охорони здоров'я відбуваються в турбулентних умовах соціально-політичної та економічної криз, повномасштабних воєнних дій, що складають зовнішнє середовище галузі, а також супроводжуються невизначеністю щодо побудови нової моделі охорони здоров'я, яка відповідатиме сучасним викликам суспільства і можливостям держави та міжнародним соціальним стандартам. Одним із найперспективніших механізмів публічного управління сферою охорони здоров'я нашої країни є публічно-приватне партнерство, яке є засобом залучення ресурсів, розпорошених між галуззю, науковими установами та добровільними організаціями охорони здоров'я, для вирішення численних проблем. В епоху обмежених ресурсів запровадження механізмів публічно-приватного партнерства в медицині дозволить залучити у державний сектор охорони здоров'я додаткові ресурси.

Пріоритетними напрямками удосконалення публічного управління в сфері охорони здоров'я є: удосконалення політик і інституцій публічного управління в системі охорони здоров'я; зміцнення та підвищення кваліфікації кадрових ресурсів через інтеграцію освіти та наукової діяльності у цій сфері до міжнародного контексту, відновлення фармацевтичного сектора, підвищення якості медичних послуг, розвиток електронної охорони здоров'я, забезпечення фінансової стабільності системи охорони здоров'я.

Кваліфікаційна робота магістра містить 72 сторінок, 4 таблиці, 15 рисунків, список використаних джерел із 52 найменування, 2 додатки.

Ключові слова: публічне управління, публічна політика, інституційне забезпечення, охорона здоров'я, публічно-приватне партнерство, євроінтеграція, міжнародна співпраця, реформи, e-Zdorovya, eHealth.

ANNOTATION

Oleksii Shevchenko. Public administration in the sphere of health care of Ukraine in the context of European integration

It has been investigated the theoretical and methodological foundations of public management in the field of health care; mechanisms, tools and institutional support of public administration in this area in the context of European integration and reforms; the process of formation and implementation of public policy regarding international cooperation in the field of health care and the impact of medical reform on this process are analyzed. Ways to improve public administration in the sphere of health care of Ukraine are proposed and substantiated.

It has been used methodical approaches, methods: dialectical method of cognition (to determine the essence and features of public management of the health care sphere in the conditions of European integration processes); logical (to substantiate the expediency of forming and implementing public policy regarding international cooperation in the field of health care); systemic and comparative analysis (to study the impact of medical reform on the development of the health care system); statistical (to determine the mechanisms of public management of this sphere); abstract-logical (for theoretical generalizations and formulation of research conclusions); etc.

It was revealed that public administration in the field of health care is the interaction between the state, business and public sectors in order to fulfill the goals of the state policy in this field, which includes the state policy to ensure the equality of citizens and social groups in free access to medical services. Health care is an extremely complex system of state and public measures of a legal, economic, social, scientific, cultural, educational, organizational, technical, sanitary-hygienic, etc. nature.

For effective public administration in the field of health care in Ukraine, interdepartmental interaction between the Cabinet of Ministers, the Ministry of Health, the Ministry of Finance, the National Health Service, local self-government bodies and health care institutions is important. It is necessary to focus the efforts of institutions on monitoring and evaluating the results of sustainable development goals in the field of health care and interaction with all interested parties at all levels of public administration.

It has been concluded that the processes of establishing a new form of public governance in the field of health care take place in turbulent conditions of socio-political and economic crises, full-scale military actions that make up the external environment of the industry, and are also accompanied by uncertainty regarding the construction of a new model of health care that meet the modern challenges of society and state capabilities and international social standards.

One of the most promising mechanisms of public management of the health care sector in our country is a public-private partnership, which is a means of attracting resources dispersed among the industry, scientific institutions and voluntary health care organizations to solve numerous problems. In the era of limited resources, the introduction of public-private partnership mechanisms in medicine will allow to attract additional resources to the public sector of health care.

The priority directions for improving public administration in the field of health care are: improvement of policies and institutions of public administration in the health care system; strengthening and improving the qualifications of human resources through the integration of education and scientific activity in this field into the international context, restoration of the pharmaceutical sector, improvement of the quality of medical services, development of electronic health care, ensuring the financial stability of the health care system.

The master's thesis contains 47 pages, 4 tables, 15, figures, the list of the used sources from 53 names, 2 appendices.

Keywords: public administration, public policy, institutional support, health care, public-private partnership, European integration, international cooperation, reforms, e-Zdorovya, eHealth.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	8
1.1. Сутність публічного управління, його специфічні риси	8
1.2. Публічне управління у сфері охорони здоров'я: особливості та завдання	15
Висновки до розділу 1	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ І ПРОВЕДЕНИХ РЕФОРМ	19
2.1. Інституційне забезпечення публічного управління сферою охорони здоров'я України	19
2.2. Публічна політика щодо міжнародної співпраці у сфері охорони здоров'я України в контексті євроінтеграції	31
2.3. Механізми публічного управління сферою охорони здоров'я та вплив медичної реформи на цей процес	40
Висновки до розділу 2	48
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ	50
3.1. Розбудова сучасної електронної системи охорони здоров'я для підвищення ефективності публічного управління	50
3.2. Основні напрями вдосконалення публічного управління у сфері охорони здоров'я України	54
Висновки до розділу 3	61
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	66
ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Актуальність досліджень. Однією з найважливіших умов соціально-економічного розвитку будь-якої держави є забезпечення здоров'я нації, яке є найбільш затребуваним суспільством. Після Революції гідності Україна першим кроком нової влади став курс на модернізацію системи охорони здоров'я, її організаційний, соціальний, економічний, медичний складники. Охорона здоров'я зайняла особливе місце в соціокультурному і економічному контексті. Як система вона відображає функціональні зв'язки, переконання і зобов'язання влади перед суспільством. Тому кожна держава прагне будувати свою стратегію оптимального використання медичних знань і ресурсів, ґрунтуючись на культурних, соціальних, ціннісних та економічних передумовах. Формування державної публічної політики охорони здоров'я стало не тільки актуальним, але й необхідним у світлі вирішення проблем підвищення рівня соціально-економічного розвитку країни, якості життя населення і зміцнення його здоров'я.

Процес державного управління охороною здоров'я відбувається в умовах, за яких світ переповнений складними, терміновими та транснаціональними проблемами, що вимагають від урядів та зацікавлених сторін узгоджених зусиль для їх ефективного та своєчасного вирішення. Міжнародні організації відіграють важливу роль у допомозі країнам у досягненні багатьох соціально-економічних цілей і особливе місце в переліку напрямів співпраці посідає зміцнення громадського здоров'я та вдосконалення методів та підходів до функціонування системи охорони здоров'я.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в дослідженні теоретико-методологічних засад публічного управління у сфері охорони здоров'я, механізмів забезпечення в контексті євроінтеграції та проведених реформ також обґрунтуванні шляхів його удосконалення

Об'єкт дослідження: публічне управління сферою охорони здоров'я в Україні.

Предмет дослідження: механізми та напрями забезпечення ефективного публічного управління сферою охорони здоров'я в контексті євроінтеграції та міжнародного співробітництва

У кваліфікаційній роботі магістра застосовані загальнонаукові і спеціальні методи, зокрема, діалектичний метод пізнання (для визначення сутності та особливостей публічного управління сферою охорони здоров'я в умовах євроінтеграційних процесів); логічний (для обґрунтування доцільності формування і реалізації публічної політики щодо міжнародної співпраці у сфері охорони здоров'я); системний та порівняльний аналіз (для дослідження впливу медичної реформи на розвиток системи охорони здоров'я); статистичні (для визначення механізмів публічного управління цією сферою); абстрактно-логічний (для теоретичних узагальнень і формулювання висновків дослідження); тощо.

Інформаційними джерелами написання кваліфікаційної роботи були: Закони України, інші нормативно-правові акти; звітно-аналітичні та статистичні дані Державної служби статистики України, Міністерства охорони здоров'я, Національної служби здоров'я України (НСЗУ), аналітичні матеріали міжнародних організацій, результати наукових досліджень тощо.

Апробація результатів дослідження: Грузинська Є.О., Шевченко О.С. Публічне управління у сфері охорони здоров'я України в контексті євроінтеграції. Наукові пошуки молоді у ХХІ столітті. Інноваційні пріоритети у розвитку економіки та менеджменту: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції магістрантів і молодих дослідників (Біла Церква, 30 жовтня 2024 р.). Біла Церква: БНАУ, 2024. С 43-45.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вольська О.М. Публічне управління як системне явище в сучасному суспільстві. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. 2020. №3. С. 15-20.
2. Євтушенко О. Н., Андріяш В. І. Публічне управління: поняття та зміст. «Ольвійський форум – 2015: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі»: тези. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. Том 1. С. 57–59.
3. Береза А. Сучасні підходи до модернізації публічного управління. Наукові записки ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. 2018. Випуск 6 (56).С 144-153.
4. Баранов А. Сучасний стан розвитку публічного управління в Україні. Аспекти публічного управління. 2019. Том 7. № 8. С. 5–12.
5. Metacafle L, Richards M. Evolving Public Management Cultures. In: Kooiman J, Eliassen K. Managing Public Organizations. London: Sage; 1987.
6. Євтушенко О. Н., Ємельянов В. М., Коваль Г. В. та ін. Теоретико-методологічні основи державного управління : навчальний посібник. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. 268 с.
7. Perry J, Kraemer K. Public Management: Public and Private Perspectives. Palo Alto, California: Mayfield Publishing Company; 1983.
8. Гречко Т. К., Лісовський С. А., Романюк С. А., Руденко Л. Г. Публічне управління в забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку : навч. посіб. Херсон : Грінь Д. С., 2015. 264 с.
9. Долженков О. О. Публічне управління та адміністрування: вступ до спеціальності: навч. посіб. Одеса: видавець Букаєв В.В. 2019. 190 с.
10. Базарна О.В. Поняття, суть, природа публічного управління та державного управління. Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. 2012. № 1 (172). Ч. 2. С. 91– 97.

11. Криштанович М. Ф. Основна характеристика публічного управління у сфері фінансів України. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 5. – URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1815>.
12. Wakula M. Public management – the essence and selected concepts. Scientific Journal of the Military University of Land Forces. 2021, Volume 53, Number 1(199). P. 155-163.
13. Semenchuk T., Postika B. Public management of sustainable development of territories. Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ». June 23, 2023. Oxford, United Kingdom . P.42-44.
14. Філіпова Н. В. Зміна співвідношення понять «державне управління», «публічне адміністрування», «публічне управління» в системі суспільно-політичної трансформації. Державне управління: удосконалення та розвиток № 6, 2015. URL:<http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=865>.
15. Босак О.З. Публічне управління як нова модель управління у державному секторі. Державне управління: теорія та практика: Збірник наукових праць. Х. 2010. № 2. С. 129-137.
16. Колосовська І. І. Формування соціальної концепції публічного управління: теоретико-методологічне підґрунтя. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. № 7. 2023. URL:<https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2023-7-02-06/2023-7-02-06>.
17. Пристая М. Особливості публічного адміністрування у сфері охорони здоров'я. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2023. Серія ПРАВО. Випуск 80: частина 1. С. 557-562.
18. Лазоришинець В.В., Слабкий Г.О., Ярош Н.П. та ін. Державне управління охороною здоров'я України: монографія. Київ: 2014. 312 с.
19. Васюк Н.О. Юрочко Т.П. Публічне управління охороною здоров'я в сучасних умовах ре-формування в Україні. Державне управління: теорія та практика. 2019. № 1. С. 78–84.

20. Черніховський Р. І. Публічне управління в сфері охорони здоров'я та напрями його покращення. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. Випуск 6. 2023.

21. . Воронятніков, О. О.. Поняття механізму публічного адміністрування сферою санітарного та епідемічного благополуччя населення. *Київський часопис права*. 2021. (2), С. 60-65.

22. Гавриченко Д. Г. Інституційне забезпечення реформування сфери охорони здоров'я України. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/9_2020/62.pdf.

а. Постанова Кабінету міністрів України від 2.11.2006 р. № 1542 «Положення про Міністерство охорони здоров'я України». URL: <http://surl.li/itcfsn>.

23. Наказ МОЗ України «Про утворення державної установи "Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України» від 18.09.2015 № 604. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0604282-15#Text>.

24. Нові проекти цифрової охорони здоров'я: що презентували на eHealth Summit 2024. URL: <https://moz.gov.ua/uk/novi-proyekti-cifrovoyi-ohoroni-zdorov-ya-sho-prezentuvali-na-ehealth-summit-2024>

25. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.01.2024. №44 «Про внесення змін до переліку закладів охорони здоров'я та програм у галузі охорони здоров'я, що забезпечують виконання загальнодержавних функцій, видатки на які здійснюються з державного бюджету». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2024-%D0%BF#Text>.

26. Сучасна доступна медицина — один з пріоритетів Плану дій уряду на 2024 рік. URL: <https://moz.gov.ua/uk/suchasna-dostupna-medicina---odin-z-prioritetiv-planu-dij-urjadu-na-2024-rik>.

27. Домовленість про співпрацю в галузі охорони здоров'я між Європейською комісією та Міністерством охорони здоров'я України. URL: <http://surl.li/ziwpdo>.

28. З 1 січня починає діяти Програма медичних гарантій на 2024 рік. Національна служба здоров'я України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/z-1-sichnia-pochynaie-diiaty-prohrama-medychnykh-harantii-na-2024-rik>.

29. Постанова Кабінету міністрів України «Про внесення змін до Порядку реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування населення у 2024 році» від 13.04.2024. № 428. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/428-2024-%D0%BF#Text>.

i. МОЗ представило дорожню карту підготовки системи охорони здоров'я до переговорного процесу з ЄС. URL: <http://surl.li/nigukd>.

30. Регламент (ЄС) 2022/2371 Європейського парламенту та Ради від 23 листопада 2022 року про серйозні транскордонні загрози здоров'ю та про скасування Рішення № 1082/2013/ЄС.

31. Євроінтеграційна політика у сфері охорони здоров'я. URL: https://drive.google.com/file/d/1BEFnNzVOFysTdT98ve2h_cHOWwWSrvLN/view.

32. Міжнародне медичне партнерство. URL: <https://moz.gov.ua/uk/mizhnarodne-medichne-partnerstvo>.

33. Соколенко, Я. В., Харченко, Ю. П. Основні аспекти розвитку механізмів публічного управління в умовах реформування системи охорони здоров'я України. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2024. №12.С.

34. Філіпова Н. Аналіз системи фінансування охорони здоров'я в Україні. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2021.№1(25). С. 151–158.

35. Кужелєв М. О., Нечипоренко А. В. Фінансування охорони здоров'я в умовах глобальних викликів: український досвід. European scientific journal of Economic and Financial innovation. 2024.№1(13). С.85-94.

36. Закон України «Про Державний бюджет України на 2024 рік». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2023, №№ 97-100, ст.393.

Редакція від 21.09.2024.

URL:[https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text)

20#Text.

37. Розпорядження Кабінету міністрів України «Про схвалення Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я» від 30.11.2016. №1013-р. URL:<https://www.kmu.gov.ua/npas/249626689>.

38. Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 5, ст.31. Редакція від 20.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text>.

39. Проєкт Стратегії розвитку системи охорони здоров'я до 2030 р. URL:<https://moz.gov.ua/uploads/ckeditor/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F/UKR%20Health%20Strategy%20Feb%2024.2022.pdf>.

i. Втрати медичної системи за понад 23 місяці війни: росія пошкодила 1523 об'єкти медзакладів та ще 195 зруйнувала вщент. URL: <http://surl.li/wcfbqe>.

40. Лопушинський І.П. «Цифровізація» як основа державного управління на шляху трансформації та реформування українського суспільства. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування 2018 № 2. URL: https://el-zbirn-du.at.ua/2018_2/20.pdf.

41. Макаренко М. В. Світові тренди цифровізації сфери охорони здоров'я та принципи реалізації. Публічне управління та митне адміністрування. 2023. № 1 (36). С.58-63.

42. Сиротін, В. Д. Особливості цифровізації у сфері публічного управління. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2023. 9. <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-9-02-06>.

43. Орлова Н. Пріоритети державної системи охорони здоров'я в Україні на шляху до євроінтеграції. Європейська інтеграція та трансформація

публічного врядування в Україні: матер. наук.-практ. конф. (19 квітня 2024 р., м. Львів). С. 55-57.

44. Про схвалення Концепції розвитку електронної охорони здоров'я: розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2020 р. № 1671-р. Верховна Рада України. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/P2-M1.pdf>.

45. Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження нормативних документів щодо застосування телемедицини у сфері охорони здоров'я». Редакція від 21.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1400-15#Text>.

46. Іліка В. В. Цифрова трансформація в медичній сфері України: здобутки та перспективи. URL: <https://reicst.com.ua/asp/article/download/211/185>.

47. Дячков, Д., & Синенко, В. Архітектурна модель управління процесами цифровізації підприємств в сфері надання медичних послуг. Цифрова економіка та економічна безпека. 2023. №8 (08), 143-148.

48. Квітка, С., & Миргородська, М. Цифрова трансформація системи охорони здоров'я: фактори впливу на якість життя населення. Аспекти публічного управління. 2024 12(1), 14-21. <https://doi.org/10.15421/152402>.

49. Пашнєв В. Необхідність удосконалення публічного управління у сфері охорони здоров'я в умовах війни. Успіхи і досягнення в наці. 2024. Том 2 №3. С. 181-192.

50. Криничко Л.Р., Петрик С.М., Криничко Ф.Р. Удосконалення правового механізму реалізації державно-приватного партнерства як інвестиційного проєкту в сфері охорони здоров'я. Інвестиції: практика та досвід. 2020. №23. С. 131–137.

51. Шевчук Р. Особливості реалізації механізмів державно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я України. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління. 2023. (4(64).С. 109-114.

52. Лаврентій Д. С. Напрями вдосконалення публічно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я України. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2018. № 7. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1273>.